

hasznosak, mint a becsületes vas.« Végül a Turnbuch utószavában 1819-ben megállapítja, hogy a kormánynak, amely egész embereket akar nevelni, jövő feladatai: a gyakorlatoknak bölcs kiszemelése és szoros kapcsolata az iskola-üggyel, az iskolaszervezetnek pontos ismerete és megakadályozása annak, hogy a test a szellemet megzavarja.

Egy ma is homloktérben álló súlyos kérdésre: a tanuló ifjúság katonai előkészítésének ügyére több ízben részletesen 'kitér.

A *Gymnastik* 2. kiadásában Winterfeld főtörzsmester tollából külön fejezet olvasható a katonai gyakorlatokról. Jól tudta, »hogy az egyénnek és közösségnek egyesülése és rendje alapfeltétele a sikeres küzdelemnek, ezért nem volt híve az egyoldalú és túlzott katonai gyakorlatoknak (*Drill*), mert kívülük az érzékek nevelésének is fontos szerep jut a védelemben (l. 38. lap fent: *Sinnesschulung*). Lélektani belátásra vall az az elve és eljárása, hogy a játékok útján lehet és kell az ifjúságot rendes testtartásra szoktatni és arra, hogy meghatározott időn belül intésre és parancsra mozogjon. »Nem nehéz belátni — úgymond —, hogy azok a csapatok, amelyek többoldalú testi készséggel rendelkeznek, ezer esetben hasonlíthatatlanul alkalmasabbaknak fognak bizonyulni, mint azok, amelyeket csupán néhány fegyverfogásban képeztek ki.« Ezért kívánta az úszás, vívás és lovaglótorna felkarolását és a nép mellett az egyetem bevonását is. Az úszás kötelező tanítását külön művecskében sürgette. GutsMuths kezdeményezése lassanként visszhangot keltett az egész országban, sőt külföldön is elismerésre és követőkre talált: Svájcban, Csehországban s főleg Dániában; a *Gymnastik* francia, angol és dán nyelven megjelent és nagy befolyással volt a svéd testnevelésre. Ezt kiegészíthetjük azzal, hogy GutsMuthsot nálunk még életében nemcsak ismerték, hanem felette méltányolták is. Az erre vonatkozó adatokat nagy szorgalommal és utánjárással gyűjtötte össze és közölte Siklóssy László »A magyar sport ezer éve« c. hatalmas, háromkötetes alapvető munkájában (l. I. köt. 1927. 423—29. l.: GutsMuths nyomában, ugyanott 8 kép a *Gymnastik*-ből, amelyeket a német szerző is bemutat).

GutsMuths életművének több mint száz évvel ezelőtt hangoztatott irányelvei, amelyek értékes tanulságokként mind a mai napig elevenen hatnak a testnevelés egész területére, a következők: 1. A testgyakorlás nem öncél, hanem az egész emberképzésnek csak egyik, a szellemi erőket kiegészítő része. 2. A testgyakorlatok legyenek változatosak, öleljék fel a szabadtéri mozgásokat (sport) és a játékokat is és törekedjenek az egész szervezet összhangzó kialakítására. 3. A testgyakorlásról az állam gondoskodik, legyen az valamennyi tanintézet számára kötelező, a nép számára pedig hozzáférhető és nemzeti szellemtől áthatva. 4. A céltudatos testgyakorlatok legjobb előkészítői a majdani katonai szolgálatnak. (L. még a Vegyes c. rovatot).

kf.

Matthias Brinkmann: Biologischer Beobachtungsunterricht als Führer in die Lebenskunde. Leipzig, 1938. E. Wunderlich. (104 lap.)

Szerzőnk szerint, ki Németországban a beutheni tanítóképző főiskola tanára, az élet tudománya nem merül ki a részletek állományának és fejlődésének

dési menetének ismeretében, hanem az életnek mint egésznek megértésére, a természeti világnak valódi értelmére törekszik. Ezt az ismeretet voltaképpen tanítani nem lehet. Ezt át kell élni. Az ilyen ismeret megszerzése megfigyelésre szorít bennünket, tapasztalati eljárásra, mely a részletekben az egészet keresi, az egészről a részletekre következtet és a változatosságban és sokféleségben rendet teremt. Az életnek törvényszerűsége általában a remdben jut kifejezésre. Ennek az élettörvényszerűségnek tehát saját életünk alakulására nézve is irányadónak kell lennie. Az oktatásnak feladata, hogy az egésznek helyes célú ismeretét közvetítse.

A természet életerőinek megismerésére vonatkozó ilyenfajta oktatásnak tehát ebből a szempontból igen jelentős feladata van, melyet az újabb időkig gyakran elhanyagoltak. Ha a természetnek mint biológiai adottságnak megismerése nem az önismeretnek és élménynek szűrőjén át történik, akkor a biológiai szemlélet és a szerves gondolkodás, melyet a mai kor megkövetel, formalizmussá süllyed. Brinkmann munkája a természetrajzi tanítás munkásainak útmutatást ad, hogy lehet legegyszerűbben elérni a megfigyelési készség nevelésének, az oktatásnak ú. n. »életközelségét«, miképpen nyújt a valóságos életnek pontosabb megismerése szülőföldünkön anyagot és eszközöket a természet munkájának, csodás titkainak megértéséhez. Rávezetni törekszik a német iskola munkásait a hazájuk életében való szellemi és gazdasági megerősödés útjaira, hogy ilymódon kialakítsa a belsőleg erős és külsőleg is vértezett német embert, mint az egész népnek méltó tagját.

A vázolt általános cél kifejtése után Brinkmann egymásután tárgyalja a megfigyelés színhelyét (künn a természetben, az iskolai kertben, a tanteremben), a megfigyelés időtartamát (pillanatnyi és tartós megfigyelések), a megfigyelés szerepét a tanteremben, az öntevékenység fokát az irányított megfigyelésben (leírás, számlálás, mérés, kísérletezés, igazoló megfigyelés) és a szabad megfigyelésben (fölfedezés, magyarázás, előre való meghatározás). Foglalkozik a megfigyelésnek egyéb oktatási eljárások útján való fejlesztésével (természettudományi ábrázolások és szemléletes természeti leírások készítése, megfigyelt dolgok lerajzolása, természeti tárgyak tanulmányozása, természeti jelenségeket ábrázoló mesterművek szemlélése). Végül a megfigyelések tartalmi összegezését, mintegy kategóriáit adja (alak, szín, terjedelem).

Szerzőnk meg van győződve, hogy gondolatai széles körben s így voltaképpen más nemzetek nevelőoktatásában is gyümölcsözően értékesíthetők. Ebből a nézőpontból tekintve a könyv valóban hasznos olvasmányul szolgálhat a magyar tanítók számára is.

Gyulai Agost.

Alfred Franz: Der pädagogische Gehalt der deutschen Romantik. Zur erziehungswissenschaftlichen Würdigung des romantischen Romans. Leipzig, 1937. IV, 132 l.

Bevezetésül a »romantikus« jelző irodalmi és művelődési fogalmának elmélyedő elemzését kapjuk. Ez a jelző elsősorban a művészeteket illeti és főleg a zenét, az irodalomban az elbeszélő irányban van jogosultsága és különösen a regényben. Ez a műfaj épül fel legszélesebb alapon, ez nyit